

Stanowisko wobec 10. Programu Ramowego

Nadchodzący program FP10¹ powinien stać się kluczowym narzędziem wspierającym inkluzywny i zrównoważony rozwój Europejskiej Przestrzeni Badawczej (ERA). Dzięki koncentracji na doskonałości i innowacjach, FP10 powinien umożliwić UE skuteczne stawienie czoła wyzwaniom społecznym oraz wzmocnienie gospodarki Unii. Aby zwiększyć globalną konkurencyjność, należy pilnie zająć się rosnącym wewnętrznym podziałem innowacyjnym w UE.

Kluczowym pytaniem jest: *Jak w pełni wykorzystać potencjał wszystkich regionów UE, w tym doskonałych zespołów badawczych, innowatorów oraz infrastruktur badawczych, zwłaszcza w EU13², które korzystają ze środków strukturalnych?*

Należy w pełni wykorzystać potencjał wszystkich regionów UE oraz wyniki programu Horyzont Europa w sposób jak najefektywniejszy. ERA musi skoncentrować się na pogłębieniu współpracy pomiędzy wszystkimi państwami członkowskimi, kładąc nacisk na mobilizację partnerów EU14 do współpracy dwustronnej z EU13, co pozwoli stworzyć synergię z FP10 i ułatwi realizację wspólnych wielostronnych projektów. Szczególną uwagę należy poświęcić wykorzystaniu wyników dotychczasowych badań oraz zapewnieniu szerszego zaangażowania wszystkich regionów UE w testowanie i wdrażanie tych wyników.

Aby osiągnąć te cele, konieczne są nowe środki poszerzające uczestnictwo oraz lepsza koordynacja działań w ramach programu FP10 i Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych (ESIF). Przy jednoczesnym utrzymaniu koncentracji FP10 na doskonałości należy zapewnić lepszą integrację państw niższym poziomie innowacyjności w budowanie wspólnej doskonałości badawczo-innowacyjnej UE.

FP10 stanowi wyjątkową okazję do dalszego wzmocnienia ERA poprzez doskonałość badań i innowacje. Projektując ten program, należy zachować skuteczne elementy istniejących instrumentów, jednocześnie tworząc nowe narzędzia, które sprostają nowym wyzwaniom i zastąpią te, które nie przyniosły oczekiwanych rezultatów.

Przy odpowiednim budżecie program powinien być jasny, prosty i przejrzysty, koncentrując się na doskonałości i wykazując wyraźną wartość dodaną poprzez aktywne zaangażowanie wszystkich regionów UE, uwzględniając:

1. Stabilny i ambitny budżet wzmocniający konkurencyjność i jedność Europy

Pomimo rekordowego w historii budżetu całego programu Horyzont Europa (niemal 100 mld euro), istnieje wiele instrumentów, w których współczynnik sukcesu jest bardzo niski, a co za tym idzie – wiele znakomitych projektów pozostaje bez finansowania (obecnie 2/3 bardzo dobrze ocenionych wniosków nie uzyskuje dofinansowania z powodu wyczerpania budżetu konkursu). Prowadzi to do sytuacji, w której z jednej strony beneficjenci zniechęcają się do korzystania z Programu, a z drugiej – potencjał zespołów badawczych nie jest w pełni wykorzystany. Poza tym liczne, pojawiające się w trakcie trwania

¹ 10. Program ramowy Unii Europejskiej na rzecz badań naukowych i innowacji.

² Państwa członkowskie, które dołączyły do Unii Europejskiej po 2004 roku.

Programu inicjatywy nie zaplanowane w budżecie powodują przekierowanie wcześniej zaplanowanego budżetu na inne cele.

Postulujemy podwojenie budżetu programu ramowego o min. 100%, co najmniej do 200 mld euro. Aby zwiększyć konkurencyjność Unii Europejskiej jako całości, musimy zlikwidować przepaść badawczo-innowacyjną w obrębie samej UE jak i względem jej globalnych konkurentów. W zakresie inwestycji w B+I³ standardem wśród państw członkowskich powinno być wydatkowanie minimum 3% PKB na badania i innowacje, przy zwiększającym się udziale sektora prywatnego. Ten ambitny cel powinien być rezultatem jeszcze ambitniejszego pan-europejskiego budżetu kierowanego dla tego sektora.

2. Otwartość programu ramowego

W oparciu o paradygmat doskonałości naukowej, FP10 powinien wspierać rozwój najlepszych pomysłów i talentów w całej Unii Europejskiej, wykorzystując wiedzę i umiejętności **wszystkich** zainteresowanych i zaangażowanych interesariuszy, w tym państw członkowskich o **niższym poziomie innowacyjności** (tzw. umiarkowani i wschodzący innowatorzy) jak również państw stowarzyszonych z programem ramowym. Skuteczne wdrażanie Programu musi być oparte na dobrej koordynacji administracyjnej i komunikacyjnej pomiędzy zaangażowanymi instytucjami UE, a także instytucjami UE i krajami członkowskimi oraz stowarzyszonymi z Programem, z zachowaniem pełnej transparentności.

Podkreślając potrzebę usunięcia barier dla swobodnego przepływu naukowców, wiedzy naukowej i technologii i danych i wyrażając jednocześnie poparcie wobec piątej swobody dla Jednolitego Rynku (raport Letty) Polska akcentuje rolę wsparcia dla rozwoju talentów jako nieodzownego elementu wzmocnienia konkurencyjności UE. Tworzenie atrakcyjnych warunków pracy, a także dbałość o zapewnienie równego dostępu i możliwości rozwoju kariery naukowej to kierunki działań, jakie FP10 musi wzmocniać. Podobnie jak budowanie doskonałości instytucji naukowych i wdrażania zmian instytucjonalnych poprzez instrument Planów Równości Płci, które muszą pozostać kryterium kwalifikowalności dla jednostek realizujących projekty finansowane z programu ramowego. Pragniemy podkreślić rolę regularnego monitorowania oraz ewaluacji działań przewidzianych w Planach oraz ich rozszerzenie na perspektywę intersekcjonalną.

Program ramowy powinien aktywnie i w sposób zrównoważony wspierać działania na **wszystkich poziomach gotowości technologicznej**. Dla zbudowania i wzmocnienia konkurencyjności, finansowanie badań podstawowych, badań technologicznych, budowy demonstratorów w kierunku komercjalizacji wydaje się kluczowe. Europa potrzebuje powrotu do równowagi pomiędzy rozwojem innowacji technologicznej w kluczowych dla niej obszarach, a zmniejszającymi się nakładami na europejską współpracę w obszarze badań podstawowych. Współpraca w ramach Research and Innovation Actions byłaby pożądanym kierunkiem rozwoju. FP10 powinien nadal aktywnie wspierać udział małych i średnich przedsiębiorstw. Należy zadbać o ciągłość programów dedykowanych dla MSP i startupów, poprzez wypracowanie silnych **synergii pomiędzy instrumentami**. Doceniając dotychczasowe osiągnięcia zarówno Europejskiej Rady ds. Innowacyjności (*European Innovation Council*) jak i Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii (*European Institute of*

³ Badania i Innowacje

Innovation & Technology) należy wzmacniać współpracę na poziomie operacyjnym, aby w pełni wykorzystać potencjał europejskich firm. Obydwa instrumenty III filaru mają potencjał budowania kompleksowego systemu komercjalizacji innowacji w Europie, powinny jednak zostać dostosowane do potrzeb państw członkowskich.

Istotnym aspektem jest **monitorowanie inicjatyw finansowanych z programu**, w szczególności takich jak Partnerstwa Europejskie, pod kątem ich otwartości i transparentności i zapewnienie szerokiego w nich udziału różnym typom organizacji ze wszystkich państw członkowskich. Program powinien zwiększyć finansowanie mniejszych projektów opartych na współpracy kilku podmiotów, wspierającej transgraniczne, międzysektorowe współpracy i wymianę wiedzy, a tym samym znacząco zwiększając inkluzyjność nowych partnerów, odwracając więc obecny trend **zwiększania liczby średniej wielkości grantów**. Dodatkowo zwiększenie możliwości finansowania dla projektów o **niższych poziomach gotowości technologicznej (TRL)** i mniejszej skali, ale sprzyjających nawiązywaniu ściślejszej współpracy pomiędzy uczestnikami z różnych sektorów. Program powinien także umożliwiać **współpracę interdyscyplinarną poprzez lepszą integrację i wykorzystanie nauk społecznych, humanistycznych i artystycznych**.

3. Ewolucja i synergia

Idea wielośrodkowych, interdyscyplinarnych i międzysektorowych projektów współpracy o wymiarze międzynarodowym (tzw. 3-i: International, Interdisciplinary, Intersectoral) jest jedną z podwalin programu ramowego i powinna pozostać kluczowym elementem działań. Beneficjenci przyzwyczaili się do wielu stosowanych rozwiązań, doceniają **wprowadzane uproszczenia i stabilność systemu**, a nowy program ramowy powinien jeszcze lepiej odpowiadać na ich potrzeby.

Warto też, w ramach ewolucji, pracować nad lepszym i bardziej uporządkowanym wykorzystaniem wdrożonych już mechanizmów **synergii** między programami i instrumentami wewnątrz, w tym pomiędzy filarami Programu, jak i z innymi programami (synergie z funduszami strukturalnymi czy programami finansowanymi z EFSI i programami krajowymi), przy założeniu skoncentrowania działań i finansowania w programie ramowym wyłącznie na badaniach i innowacjach.

4. Zmniejszanie luki innowacyjnej

Niezbędne są kompleksowe działania nakierowane na **zmniejszanie luki innowacyjnej (*innovation gap*)** i wykorzystanie doskonałości naukowej istniejącej we wszystkich częściach Europy. Widzimy, że już istniejące działania tego typu przynoszą pierwsze pozytywne efekty, jednak niezbędne jest podtrzymanie działań w celu zniwelowania różnic między państwami członkowskimi. Kontynuacja tych działań w FP10 jest również niezbędna do osiągnięcia jednego z celów UE, jakim jest inwestowanie co najmniej 3% PKB państw członkowskich w badania i rozwój oraz pełna realizacja założeń Europejskiej Przestrzeni Badawczej. Dostosowana oferta działań nakierowanych na zmniejszanie luki innowacyjnej stwarza możliwość skorzystania z niej beneficjentom na różnych poziomach zaawansowania, adekwatnie do ich potrzeb i uwarunkowań. Działania te efektywnie wspierają rozwój instytucji, wzmacniają potencjał sieciowania i rozpoznawalność instytucji na poziomie międzynarodowym, a także pozwalają znacząco zwiększyć

doświadczenie w zarządzaniu projektami międzynarodowymi. Zasadne jest **proporcjonalne zwiększenie nakładów finansowych na te działania**, w stosunku do środków przewidzianych w Horyzoncie Europa. Wspieramy opinie, w tym opinię Komitetu Europejskiej Przestrzeni Badawczej i Innowacji (ERAC), o konieczności zbadania faktycznego efektu narzędzi mających wspierać wzmocnienie doskonałości naukowej.

Konieczny jest dobrze dopasowany pakiet działań i narzędzi pozwalający zwiększać i wzmocniać uczestnictwo wszystkich państw członkowskich, poprzez otwieranie sieci i wykorzystanie potencjału naukowego i innowacyjnego Europy w dziedzinie B+I, w tym nowoczesnej infrastruktury badawczej. Diametralne zwiększenie się liczby badaczy w ostatnich kilkunastu latach otwiera szereg nowych możliwości dla uczynienia z badań i innowacji prawdziwej przewagi konkurencyjnej z wykorzystaniem istniejących już narzędzi wspierających transfer technologii, czy mobilność naukowców, kładąc nacisk na współpracę międzynarodową jako niezbędną na każdym etapie kariery naukowej.

Kształt tych narzędzi powinien być też rozważany w kontekście wspierania infrastruktury badawczych oraz ich sieci, jako ośrodków zarówno badań, jak i innowacji. Ośrodki te mogą wzmocniać i budować naukowy kapitał ludzki w grupach współpracujących ze sobą państw sąsiadujących, zapewniając stałe wsparcie kadr naukowych zarówno w zakresie podnoszenia kompetencji, jak i zmian kompetencji oraz nabywania nowych umiejętności.

Pomocne byłoby również stworzenie dodatkowych międzynarodowych map infrastruktury badawczych na poziomie państw sąsiadujących i współpracujących ze sobą, które uzupełniłyby przestrzeń pomiędzy pan-europejską mapą ESFRI, a mapami krajowymi.

Wyrażamy poparcie dla wzmocnienia instrumentów takich jak EIT RIS i Widening, które wzmocniają potencjał międzynarodowy słabszych ekosystemów. Obecność instrumentów FP na poziomie lokalnym ma kluczowe znaczenie dla rozwoju wszystkich państw członkowskich i zmniejszania dysproporcji w celu pełnego wykorzystania potencjału całej Europy. Instrumenty te mają **kluczowe znaczenie dla zmniejszenia luki innowacyjnej**.

Zwracamy również uwagę, na to, że **autonomia i niezależność ERC** jest kluczowa i często jest powodem przenoszenia się do Europy wybitnych naukowców z całego świata. Zachowanie jedynego kryterium oceny, jakim jest doskonałość naukowa, oraz kontynuacja podejścia oddolnego (bottom-up approach), które pozwala naukowcom niezależnie kształtować swoje projekty, są niezwykle istotne. **Zwiększenie budżetu grantów ERC jest konieczne**, aby dostosować finansowanie do aktualnych realiów ekonomicznych, w tym poziomu inflacji. Aby sprostać wyzwaniom, przed którymi stoi Europa w czasach niebezpiecznych zmian geopolitycznych, UE nie może sobie pozwolić na niewykorzystanie potencjału w zakresie badań i innowacji, który drzemie **we wszystkich krajach członkowskich**.

5. Wykorzystanie i wpływ wyników projektów programu ramowego

W nowej perspektywie finansowej FP10 powinno się położyć większy nacisk na **wykorzystanie rezultatów projektów B+I**. Wykorzystanie wyników w gospodarce jest istotne dla zapewnienia kluczowej dla rozwoju gospodarki europejskiej innowacyjności przy jednoczesnej dbałości o doskonałość realizowanych projektów B+I. Efektywność wprowadzonych w tym obszarze rozwiązań uzależniona jest od dopracowania zasad waloryzacji wiedzy oraz zapewnienia instrumentów wsparcia w transferze wyników badań

do gospodarki, tak aby umożliwić wnioskodawcom wdrożenie różnych modeli postępowania. Ponadto powinniśmy rozważyć lepsze zaangażowanie wszystkich państw członkowskich w testowanie i wdrażanie nowych technologii wynikających z projektów FP.

W szczególności zauważamy, że badania i innowacje finansowane ze środków programu ramowego UE muszą przyczyniać się do odpowiedzi na wyzwania i potrzeby społeczne, a zarazem wpływać na postrzeganie społeczne nakładów na innowacje i rozwój.

Rozumiejąc konieczność przynoszenia zysku przez komercjalizowane rozwiązania, zwracamy uwagę na potrzebę finansowania rozwoju technologii o charakterze społecznym i środowiskowym. Tym samym, FP10 ma szansę przyczynić się do wspierania badań i innowacji mających pozytywny wpływ na przyszłość Europy, co wpłynie na zwiększenie zaufania i akceptacji społeczeństwa do nauki i innowacji.

6. Bezpieczeństwo badań

Konieczna jest **elastyczność FP10 pozwalająca reagować na nagłe wyzwania**. Priorytetem nowoczesnej Europy powinno być zabezpieczenie wyników badań naukowych przy równoczesnym zapewnieniu dostępu do technologii i badań w jak najszerszej liczbie aspektów funkcjonowania człowieka. Zapewnienie **kontynuacji rozwoju innowacji w dziedzinie badań nad bezpieczeństwem cywilnym** powinno być jednym z istotnych zagadnień dla Komisji Europejskiej i państw członkowskich w perspektywie długoterminowej. Priorytetowe będzie przy tym zachowanie autonomii strategicznej Europy w kluczowych obszarach technologicznych, co pozwoli na **większą niezależność w niestabilnych czasach**. Złożone systemy obronne nowej generacji we wszystkich strategicznych domenach będą wymagały ogromnych inwestycji w badania i rozwój, które przekraczają możliwości pojedynczych państw członkowskich UE.

7. Europejska Przestrzeń Badawcza a 10. Program Ramowy

Sprawnie działający FP10 to również zapewnienie jego **zgodności z priorytetami Agencji Politycznej Europejskiej Przestrzeni Badawczej (ERA)**. Narzędzia i instrumenty programu ramowego powinny odzwierciedlać kluczowe wartości ERA, w tym dążenie do doskonałości, etykę naukową, otwartość nauki, równość płci oraz wolność akademicką.

Wspólne działania wewnętrzne oraz pomiędzy państwami członkowskimi nastawiona na wzmocnienie europejskiego ekosystemu badań i innowacji oraz będąca odpowiedzią na globalne wyzwania czy **wzmocnienie wsparcia dla infrastruktur badawczych**, które stanowią „kręgosłup” ERA, wydają się wpisywać w ogólny obraz współistnienia FP10 i ERA.